

ALEXANDRU VIȘINESCU – A BIOGRAPHY (Abstract)

This study reconstructs and examines the biography and professional trajectory of Alexandru Vișinescu, the commandant of Râmnicu Sărat prison, between 1956 and 1963. Nowadays, he is being prosecuted for "crimes against humanity" by a Romanian Court. The main source of the article is his professional file, which became available at the end of 2013. The file doesn't enclose information and data regarding the persecutions and tortures inflicted upon political detainees in Râmnicu Sărat prison. The documents kept a conspicuous silence on the treatment of inmates'. The watchword of the penitentiary treatment of the political prisoners was conspiracy and this also extended upon the prison commander's professional record. Data found in the archive documents were triangulated with and complemented by memoirs and declarations of former inmates of this place of detention. Within the study, we chose to present and analyze the most recent information, the memoirs of the Jesuit priest Mihai Godó and the statements during the Penal Trial of Valentin, a political prisoner at Râmnicu Sărat during Vișinescu's term.

Keywords: Alexandru Vișinescu; biography; communism; political detention; Râmnicu Sărat prison.

Alexandru Vișinescu este una dintre figurile emblematice ale represiunii comuniste din anii '50, alături de Alexandru Drăghici, Gheorghe Pintilie, Alexandru Nicolschi și alți ofițeri ai Securității din acea perioadă. La originea notorietății lui se află doi factori. Primul este funcția de comandant al penitenciarului Râmnicu Sărat între 1956 și 1963. În acei ani, închisoarea era unul dintre principalele centre de exterminare a elitei românești interbelice. După 1955, acest stabiliment a preluat practic rolul închisorii Sighet, iar o parte dintre deținuții de

* Această lucrare a fost finanțată din contractul *Cercetători competitivi pe plan european în domeniul științelor umaniste și socio-economice*. Rețea de cercetare multiregională (CCPE) – POSDRU/159/1.5/S/140863 proiect strategic „Programe doctorale și postdoctorale – suport pentru creșterea competitivității cercetării în domeniul Științelor umaniste și socio-economice”, cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

** Doctorand al Facultății de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

aici au fost transferați la Râmnicu Sărat. Al doilea este reprezentant de „devoalarea” sa în cursul anului 2013 de către Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Comunismului Românesc, demers care l-a readus în atenția opiniei publice pe „acest bătrânel cumsecade”¹. Această acțiune a avut drept rezultat scoaterea lui Alexandru Vișinescu din anonimitatea liniștitoare din ultimii ani și trimiterea sa în judecată pentru „crime contra umanității”. Procesul său, început în septembrie 2014, se judecă în prezent la Curtea de Apel din București². Chiar și în urma acestei notorietăți redescoperite, biografia lui prezintă multe necunoscute pentru cei interesați, atât istorici și cercetători, cât și publicul larg, rămânând practic la nivelul cunoașterii din primii ani postdecembriști. De asemenea, multe episoade din biografia lui sunt practic necunoscute. Chiar și în timpul procesului său, martorii au indicat unele date neconforme, preluate necritic din literatura memorialistică. În depoziția sa din 28 ianuarie 2015, martora Lucia Hossu-Longin a declarat despre parcursul profesional și biografic al lui Alexandru Vișinescu că acesta ar fi făcut parte din plutonul de execuție al mareșalului Antonescu³, informație care este inexactă. De asemenea, nici rechizitoriul procurorului nu a reușit să surprindă principalele episoade ale biografiei sale. Întregul act procedural este axat doar pe intervalul Râmnicu Sărat din biografia sa, lipsind informațiile despre pregătirea sa militară, perioadele Mislea și Jilava, care au precedat momentul său apoteotic de la Râmnicu Sărat, precum și cele ce i-au urmat după dezafectarea acestui penitenciar în 1963 și până la trecerea sa în rezervă în 1978⁴.

Scopul studiului de față îl constituie reconstituirea și interpretarea biografiei sale. În cadrul acestui articol, urmăresc să examinez parcursul său biografic și profesional de la statutul de muncitor necalificat, anterior recrutării sale în armată, și până la cel de „tehnician” al represiunii comuniste. Principala sursă a acestui demers îl reprezintă dosarul său profesional, intrat în circuitul științific de puțin timp, și doar după ce pe numele lui Alexandru Vișinescu a fost depus un denunț „pentru săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav [...], prin conducerea unui regim de exterminare a deținuților politici aflați în executarea pedepselor privative de libertate în cadrul Penitenciarului Râmnicu Sărat, în virtutea funcției de

¹ Attila Biro, Marian Sultănoiu, *Lista torționarilor care trăiesc: Acest „bătrânel cumsecade” este Alexandru Vișinescu, unul dintre cei mai cumpliți călăi ai României*, în Gândul.info, <http://www.gandul.info/reportaj/lista-tortionarilor-care-traiesc-acest-batranel-cumsecade-este-alexandru-visinescu-unul-dintre-cei-mai-cumpliti-calai-ai-romaniei-11173039>, accesat în februarie 2015.

² Pentru mai multe informații despre procesul lui Alexandru Vișinescu vezi Dumitru Lăcătușu, *Consemnări și note de la procesul lui Alexandru Vișinescu. Ședințele din 24 septembrie și 22 octombrie 2014*, în Contributors.ro, <http://www.contributors.ro/sinteze/consemnari-si-observatii-de-la-procesul-lui-alexandru-visinescu-sedinta-din-22-octombrie-2014/>, accesat în februarie 2015.

³ Procesul lui Alexandru Vișinescu, Declarație de martor Lucia Hossu-Longin, 28 ianuarie 2014.

⁴ Vezi rechizitoriul procurorului din 16 iunie 2014, în Arhiva Curții de Apel – București, fond Secția de urmărire penală, dosar Alexandru Vișinescu. Mulțumesc doamnei Anca Cernea pentru că mi-a pus la dispoziție acest document.

comandant de penitenciar pe care a ocupat-o în cadrul acestei instituții în perioada 01.04.1956-04.1963”⁵. Importanța dosarelor profesionale pentru scrierea biografiilor unor foști funcționari ai represiunii comuniste este indubitabilă. În unele cazuri, acestea constituie una dintre puținele resurse pentru un astfel de demers, în condițiile în care memoriile victimelor sunt axate, în principal, asupra perioadei în care ofițerii exercitau diferitele atribuții în cadrul regimului comunist. Ele oferă informații despre comportamentul discreționar al acestora, întregind pe cele existente în dosarele profesionale. În același timp, dosarele profesionale sau cele de partid⁶ oferă o perspectivă din interior despre recrutarea acestor „cruzi funcționari ai represiunii”, pregătirea lor militară și școlară, relațiile dintre ei, dar și modul de organizare a sistemului penitenciar. Valoarea lor ca sursă istoriografică a fost subliniată și de Andrei Florin Sora într-un studiu recent⁷. Dintre numeroasele documente existente într-un dosar profesional, piesa cea mai importantă este „autobiografia de instituție”, care era scrisă la intrarea într-o școală de cadre, în serviciu sau atunci când în parcursul profesional intervenea o schimbare ori „când autorul cere sau așteaptă ceva”⁸. Această „povestire despre sine”, care la momentul redactării ei reprezenta doar „un document pentru uzul intern al aparatului birocratic de partid”⁹, constituie azi o sursă indispensabilă pentru identificarea, surprinderea și analiza episoadelor formative din copilăria și tinerețea unui torționar, precum și a transformărilor intervenite în parcursul său profesional în anii comunismului. Autobiografia era scrisă conform unui set de reguli, care trebuia să prezinte *background-ul* socio-politic al autorului. Un document intern al Partidului Comunist Român din mai 1946 indica principalele puncte ce trebuiau expuse. Astfel, în „Instrucțiuni” se cerea ca autobiografia „să fie cât mai detaliată și să cuprindă”, pe lângă informațiile de stare civilă, cele referitoare la părinți și prieteni,

⁵ Vezi Denunțul IICMER, în Arhiva Curții de Apel – București, fond Secția de urmărire penală, dosar Alexandru Vișinescu.

⁶ În literatura de specialitate, există o confuzie terminologică despre tipologia acestor dosare, fiind greșit denumite dosare de cadre. De fapt, așa-numitele dosare de cadre erau de două categorii: 1. *Dosare de partid*, care înregistrează și consemnează evoluția pe linie de partid a titularului; și 2. *Dosare profesionale*, care prezintă evoluția profesională a titularului. Desigur, între acestea există anumite similitudini, cum ar fi documentele conținute, dar și deosebiri. De regulă, în dosarele de partid nu se găsesc informații despre „realizările profesionale” ale titularului dosarului, cum ar fi Notele de serviciu. Acestea descriu activitatea din ultimul an de activitate al unui angajat. Pentru mai multe informații despre dosarele profesionale vezi Mihai Burcea, Marius Stan, Mihail Bumbăș, *Introducere*, în *Dicționarul ofițerilor și angajaților civili ai Direcției Generale a Penitenciarelor. Aparatul central (1948-1989)*, vol. I, Iași, Polirom, 2009, pp. 17-33.

⁷ Conform lui Florin Andrei Sora, analiza acestor dosare „ne poate da răspunsuri și noi sugestii privind funcționarea regimului comunist, formarea și evoluția elitei sale și mecanismele de accedere sau de pierdere a unui statut privilegiat” (Andrei Florin Sora, *Dosarele de cadre ale nomenclaturii comuniste: prim-secretarii comitetelor regionale/județene ale PMR/PCR (1950-1989)*, în „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu» din Cluj-Napoca. Series Historica”, 2013, p. 61).

⁸ *Ibidem*, p. 76.

⁹ Ioana Cîrstocă, *Eșalonul de mijloc al partidului unic – norme și practici de promovare*, în Marius Oprea (coord.), *Securiștii partidului. Serviciul de cadre al PCR ca poliție politică. Studiu de caz: arhiva Comitetului Municipal de Partid Brașov*, Iași, Polirom, 2002, p. 50.

starea socială a acestora și convingerile lor politice, despre vizitele în străinătate și scopul lor, locurile de muncă și cine îl cunoștea, stagiul miliar și colegii de armată, dacă a participat sau nu în cel de-al Doilea Război Mondial, „unde a fost în timpul rebeliunii legionare și ce a făcut”, activitatea și atitudinile politice anterioare intrării în partid, data la care a fost primit în partid și locul, sancțiunile primite pe linie de partid¹⁰. În afară de autobiografie, alte documente care se găsesc în dosarele de partid și cele profesionale, inclusiv în cel al lui Alexandru Vișinescu, sunt: *Caracterizările* – care indicau „pregătirea politică și viața morală a celui în cauză, părțile pozitive [...] și părțile negative”¹¹; *Referatul de cadre* – care era redactat „în urma cercetărilor amănunțite și pe baza actelor din dosar bine studiate”¹². Acesta conținea date biografice, informații privind activitatea profesională și politică, precum și despre apartenența politică din trecut și prezent; *Fișa personală* sau *Chestionar*, *Foia de Serviciu*, *Jurământul Militar*, *Angajamentele*, *Foia de notare*, *Nota-raport*, *Nota de relații*, *Referințe*, *Fișa de înlocuitor*, *Fișa de evidență*, *Decorațiile* primite de titularul dosarului¹³.

Alexandru Vișinescu – repere biografice

Alexandru Vișinescu s-a născut la 27 septembrie 1925 în comuna Aldeni, județul Buzău. În același an, tatăl său, Mihai, a murit într-un accident de muncă la moara unde lucra. Din acest an, întreținerea celor trei copii ai familiei Vișinescu, printre care și viitorul ofițer de penitenciar, a revenit mamei, Lina. Aceasta s-a angajat ca femeie de serviciu la moșierul Cătuncanu, unde lucrase înainte și soțul ei. În 1934 s-a căsătorit cu Anton Drăgan, care avea dintr-o căsătorie anterioară șase copii. Neînțelegerile cu tatăl vitreg și încercările eșuate de adopție i-au marcat primii ani ai vieții. Pentru un timp, a locuit la bunica maternă, de unde a plecat în urma certurilor cu unul dintre unchii săi. În copilărie, Alexandru Vișinescu a fost dat spre adopție în două rânduri. Cel care l-a luat „spre înfiere” prima dată a fost Constantin Teodosie din localitatea sa natală, iar cel de-al doilea tată adoptiv a fost Constantin Nășuia din satul Pielî, comuna Jiseni¹⁴. „Însă datorită mizeriei” și a „mâniei”, după cum va menționa ofițerul în autobiografiile din anii '50, „a plecat și de la unul și de la celălalt”¹⁵. Alexandru Vișinescu a urmat școala primară în localitatea Aldeni între anii 1933-1939, având ca studii de bază la încadrarea în Ministerul Afacerilor Interne (MAI) șase clase elementare. El își va definitiva pregătirea școlară în iunie 1962, când absolvă cursurile Școlii medii serale din

¹⁰ Arhivele Naționale – Serviciul Județean Cluj, fond Comitetul Regional PMR Cluj, dosar 5/1946, f. 119.

¹¹ *Ibidem*, f. 121.

¹² *Ibidem*, f. 121-122.

¹³ Pentru conținutul acestor documente vezi M. Burcea et alii, *op. cit.*, pp. 17-26.

¹⁴ Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, București (în continuare, ACNSAS), fond Cadre, dosar V-94, f. 126-129, 141v, 151v.

¹⁵ *Ibidem*, f. 141v, 148.

orașul Nehoiu, județul Buzău¹⁶. Din anul 1939 și până în 1948, a lucrat ca servitor la diferiți boieri și chiaburi din comună, precum și ca zilier la Schela Berca, săpător de drumuri și muncitor la pădure. Referatele de cadre consemnează drept profesie de bază pe cea de „muncitor necalificat” sau „agricultor”. El a optat în autobiografiile sale pentru ultima categorie profesională¹⁷. În 1948, Alexandru Vișinescu a fost încorporat la Centrul de Instrucție de Securitate din Turnu Măgurele. Ulterior, a fost repartizat la Batalionul de Securitate 7 Florești din Cluj și apoi la Miliția din Reghin, unde a efectuat stagiul militar. Potrivit cercetătorului Mădălin Hodor, „batalionul a participat intens la luptele cu partizanii din munți”¹⁸. Acest aspect nu este semnalat în documentele existente în dosarul profesional al ofițerului.

În prima sa autobiografie identificată și datată 5 februarie 1950, viitorul comandant de la Râmnicu Sărat și-a sintetizat prima parte a vieții lui, subliniind greutățile prin care a trecut de la moartea tatălui: „[...] am dus o viață foarte grea până să plec militar. Una că nu am avut tată alta că nu am avut o situație materială, fiind lipsit de casă, vită și toate necesare traiului”¹⁹.

Principala caracteristică a copilăriei sale o reprezintă lipsa unei figuri paterne. Ulterior, după intrarea în Securitate, el își va găsi un tată surogat, în persoana colonelului de Securitate Tudor Sepeanu. Acesta avea să reprezinte pentru el cea mai înaltă autoritate²⁰, modelul patern care îi lipsise în copilărie, dar și cel care îl va transforma într-un „funcționar crud al represiunii”²¹: ofițerul descris în literatura memorialistică.

Alexandru Vișinescu – ucenicul lui Tudor Sepeanu

La terminarea stagiului militar, Alexandru Vișinescu a fost recrutat pentru școala profesională a Securității, cunoscută în documentele epocii drept *Școala lui Tudor Sepeanu*, primul director al Securității București și șef al Serviciului Inspecții. Deși funcționa în cadrul Direcției Generale a Penitenciarelor, (DGP) serviciul era o structură a Securității, de la care primea ordine și dispoziții. Partea administrativă a funcționării acestuia era asigurată de către DGP²². Serviciul inspecții avea ca atribuții urmărirea informativă a deținuților și a cadrelor din penitenciare, trierea corespondenței deținuților, controlul pachetelor

¹⁶ *Ibidem*, f. 119, 446.

¹⁷ *Ibidem*, f. 119, 149.

¹⁸ Mădălin Hodor, *Portret de torționar: Alexandru Vișinescu*, în „Revista 22”, accesibil la adresa <http://www.revista22.ro/articol.php?id=35111>, accesat în iunie 2014.

¹⁹ ANCSAS, fond Cadre, dosar V-94, f. 151.

²⁰ Joseph Tenenbaum, *Auschwitz in Retrospect: The Self-Portrait of Rudolf Hoess, Commander of Auschwitz*, în „Jewish Social Studies”, vol. 15, nr. 3-4/1953, p. 234.

²¹ Tzvetan Todorov, *Memoria răului, ispita binelui. O analiză a secolului*, București, Curtea veche, 2002, pp. 202-203.

²² Doc. II. 23, în Mircea Stănescu (ed.), *Documentele reeducării*, vol. I, Bacău, Editura Vicovia, 2013, p. 324.

primite de aceștia, precum și un rol central în organizarea „reeducării” violente de tip Pitești²³.

Una dintre tehnicile învățate de elevii școlii profesionale a fost „acțiunea de destrămare” sau de „rupere” a deținuților politici, descrisă de Tudor Sepeanu ca scindarea în mai multe tabere a unui grup de deținuți omogeni, care aveau aceleași convingeri politice, credințe și valori. Conform declarațiilor sale, cursanții acestei școli au fost selecționați din rândul cadrelor de miliție. Inițial, au fost aleși 100 de angajați ai Miliției, dintre care au absolvit doar 50. Alexandru Vișinescu a fost unul dintre ei. El a primit la absolvire gradul de sublocotenent de securitate și funcția de șef birou inspecții în penitenciarul Jilava. Repartizarea proaspeților ofițeri a fost făcută în raport cu activitatea și rezultatele din școală, aprecierile profesorilor și importanța locurilor de detenție. Cei mai buni dintre absolvenți au fost trimiși ca ofițeri în penitenciarele cele mai semnificative. În cele șase luni de școlarizare, Vișinescu a învățat despre „categoriile de închisori existente (politice și drept comun), «caracteristicile deținuților și viața lor din penitenciar», recrutarea informatorilor și contactul cu aceștia, «diversiunea» sau «acțiunea de rupere», termeni prin care este definită acțiunea de «reeducare» violentă a condamnaților politici»²⁴.

Potrivit unul alt coleg de școală, Velianu Velian, timp de două luni li s-ar fi predat „material politic”, iar alte două, „material profesional”, unde au învățat despre munca informativă, codul penal, despre spionaj și contraspionaj, dar și despre organizarea legionarilor²⁵.

O fișă personală a elevului Alexandru Vișinescu întocmită în timpul Școlii profesionale a Securității ne indică principalele caracteristici ale sale la venirea în școală, precum și evoluția lui în perioada cursurilor. Fișa este semnată de comandantul școlii, colonelul de Securitate Erwin Voiculescu. Inițial, proaspătul recrut avea „un nivel politic și cultural scăzut”, dar ca o consecință a faptului că „a muncit cu hotărâre” încă de la început, a reușit să se remarcă drept „cel mai bun elev”, după cum se specifică în evaluare. La jumătatea cursului, profesorii au sesizat că Alexandru Vișinescu avea „o voință foarte mare” și că era „un elev foarte muncitor cu perspective foarte frumoase.”. Ei îl mai descriu ca pe un ins „dinamic, hotărât, serios, cinstit și sincer”, care „a reușit să fie primul din toate punctele de vedere”. Despre viitorul comandant al penitenciarului de la Râmnicu Sărat, se evidențiază în fișa personală că „arareori se intimidează, se exprimă frumos, calm; [...] Pare atașat clasei muncitoare și instituției. Are perspective bune de creștere”²⁶.

²³ Mircea Stănescu, *Reeducarea în România comunistă [1945-1952]: Aiud, Suceava, Pitești, Brașov*, vol. I, cuvânt înainte de Constantin Ticu Dumitrescu. Polirom, Iași, 2010, p. 197.

²⁴ Arhivele Naționale Istorice Centrale, București (în continuare, ANIC), fond CC al PCR – secția Administrativ-politică, dosar 33/1953, f. 37v, 43-43v, 146v.

²⁵ Doc. II. 8, în Mircea Stănescu (ed.), *Documentele reeducării...*, pp. 235-237.

²⁶ ACNSAS, fond Cadre, dosar V-94, f. 45-46.

La sfârșitul cursului, tânărul absolvent era deja portretizat drept un ofițer cu „aptitudini de conducător”, cu „o foarte bună comportare, foarte disciplinat” și pe care regimul se putea baza. În caracterizarea finală, comandantul școlii a arătat că Alexandru Vișinescu se devaloriza, considerând că în primele zile ale școlarizării sale nu avea „conștiință de clasă și nici spirit tovărășesc și că acestea le-a căpătat abea în școală”. Erwin Voiculescu îl contrazicea, spunând în fișa personală că „a dovedit totuși dela început că are aceste calități. În general este un exemplu pentru toată clasa.”. El a concluzionat că era „atașat clasei muncitoare”, având „perspective mari de creștere”. Voiculescu a lăsat să se înțeleagă că în timpul cursurilor și-a remediat cumva și pregătirea de cultură generală, prin faptul că „și-a însușit foarte bine materialul politic”²⁷. Singurul lui minus era că „scrie însă foarte slab”, nefiind apt, după cum avea să arate unul dintre superiorii lui, maiorul Alexandru Roșianu, pentru munca de birou. În schimb, era calificat pentru cea de teren, adică pentru activitățile cu deținuții²⁸. El avea așadar caracteristicile necesare unui bun și promițător ofițer de Securitate: atașamentul față de regim, conștiință de clasă și aptitudini de conducător.

Alexandru Vișinescu și-a definitivat „pregătirea de specialitate” în anii '60, când a absolvit un Curs de perfecționare de șase luni la Jilava în 1960, un alt Curs pentru cadre de conducere cu durata de un an la Școala nr. 2 din București, 1964-1965. O ultimă formă de școlarizare a fost un curs de penitenciare de numai două luni, urmat tot în București²⁹.

Alexandru Vișinescu la Jilava

Toți absolvenții Școlii lui Tudor Sepeanu au fost repartizați în cadrul birourilor inspecției din penitenciarele comuniste. Alexandru Vișinescu a fost numit șef al Biroului inspecției din Jilava. În această calitate, avea să transmită centralei mai multe rapoarte despre bătăile și torturile ce erau aplicate de către Nicolae Maromet, comandantul închisorii Jilava, deținuților politici, dar și despre „metodele de lucru” ale acestuia³⁰. Cercetări interne ale Direcției Generale a Penitenciarelor din acei ani au relevat că la aceste tratamente inumane aplicate „dușmanilor poporului” din Fortul 13³¹, au participat și angajații structurii conduse de Alexandru Vișinescu. Potrivit ministrului adjunct Marin Jianu, colonelul Mișu Dulgheru i-a spus că la Jilava deținuții erau bătuți de către Maromet, ofițerul politic și de cei de la Biroul Inspecției, dar și despre „bătaia deținuților prin alți deținuți încurajați în acest sens de conducerea penitenciarului.”. Pretextele avansate de bătauși erau: tentativa de evadare și „comportare indisciplinată”. Însărcinându-l pe colonelul Ioan Baciuc cu cercetarea cazurilor semnalate, acesta i-a raportat că

²⁷ *Ibidem*, f. 45.

²⁸ ACNSAS, fond Cadre, dosar V-94, f. 43-43v.

²⁹ *Ibidem*, f. 7v, 10.

³⁰ Arhivele Administrației Naționale a Penitenciarelor, București (în continuare, AANP), fond Cadre, dosar M-2951, vol. IV, f. 114-115.

³¹ În literatura memorialistică, Jilava este menționată și drept Fortul 13.

„într-adevăr la Jilava sunt bătuți deținuți și că Maromet a înființat chiar și o cameră neagră cu ciment unde ținea arestații în pielea goală.”³².

Marin Jianu nu spune însă de ce erau administrate bătăile, deși era la curent cu operațiunile similare de la Pitești, urmărind să-și diminueze propria responsabilitate. El recunoștea că deținuții erau bătuți, dar nu și caracterul lor organizat, parte a „reeducării”, un subiect neabordat până de curând. Mircea Stănescu a menționat într-un studiu recent că cei doi ofițeri participau la „reeducările” din acest penitenciar. Ele aveau loc „în curtea interioară a închisorii, în fața secțiilor de încarcerare”, unde „se afla o baracă de lemn, construită de germani în timpul războiului”. Aici, au avut loc „maltrătarile în același stil” ca cele de la Pitești, ele desfășurându-se concomitent³³. În timpul desfășurării „reeducării”, între cei doi a survenit o ruptură, determinată de stilul de lucru al lui Vișinescu. Dornic de afirmare, acesta a monopolizat acțiunea și l-a îndepărtat pe Maromet, care, cel mai probabil, s-a simțit exclus. Alexandru Vișinescu îi rezervase lui Maromet rolul de simplu subordonat, o poziție cu care acesta nu s-a putut însă împăca. Totodată, condescendența nedisimulată și disprețul afișat de Vișinescu față de comandantul Fortului 13 au condus la tensionarea relațiilor dintre cei doi, ceea ce l-a determinat pe Maromet să-și expună nemulțumirile într-un memoriu din 14 septembrie 1950. La acea dată, a informat DGP despre activitatea și comportamentul lui Alexandru Vișinescu de la venirea lui la Jilava. Memoriul lui Maromet este o sursă prețioasă despre activitățile lui Alexandru Vișinescu și modul cum relaționa în primii ani de ofițer, dar și atitudinea cu care ieșise din *Școala lui Tudor Sepeanu*. În urma lecturii documentului, reiese o atitudine condescendentă a lui Vișinescu față de Maromet, afirmându-i acestuia că el, Alexandru Vișinescu, răspundea doar în fața lui Tudor Sepeanu. Pe acesta îl menționa drept un „mare ștab” de la București. În același timp, memoriul ne oferă mai multe informații despre *reeducarea* din acest penitenciar, care le completează pe cele prezentate de Mircea Stănescu.

Potrivit comandantului de la Jilava, încă de la venirea în penitenciar, Alexandru Vișinescu și un alt subofițer/ofițer, Costea Gavrilă, s-au prezentat în biroul lui Maromet. După ce s-au recomandat, cei doi i-au comunicat și scopul camuflat al funcțiilor pe care aveau să le îndeplinească în închisoare. În memoriul său, Maromet menționează că i-a asigurat de „tot sprijinul pentru îndeplinirea sarcinilor”, oferindu-le și „anumite recomandatii ca colaborarea frățească spunerea lucrurilor pe față și nu la colțuri arătându-le unde duc aceste dezbinări și în folosul cui sunt”³⁴. În aceeași zi, Alexandru Vișinescu a revenit în biroul comandantului și i-a atras atenția ca, de acum înainte, va vorbi doar cu el. I-a interzis să mai

³² ACNSAS, fond Penal, dosar P 246, vol. 24, f. 137.

³³ Mircea Stănescu, „*Demascarea*” la *Închisoarea Jilava (1950-1951)*, accesibil pe blogul personal al autorului la adresa <http://mircea-stanescu.blogspot.ro/2014/02/demascarea-la-inchisoarea-jilava-1950-17.html>, accesat în august 2014.

³⁴ AANP, fond Cadre, dosar M-2951, vol. III, f. 90.

comunica cu celălalt subofițer, justificându-și decizia prin faptul că el era responsabilul biroului, iar „celălalt Slt. nu trebuie să cunoască nimic decât ceea ce ordonă slt. Vișinescu”³⁵. Pentru a-și impune autoritatea, Vișinescu s-a lăudat cu pregătirea sa, ordinele primite: „[...] este foarte bine verificat, că a făcut o școală de un an de zile la MAI că are instrucțiuni bine determinate, că aceste instrucțiuni sunt date de un om mare, etc., etc. [...] arătându-se atotștiutorul și împuternicitul să facă ceea ce el crede”³⁶.

Maromet a descris măsurile dispuse de Vișinescu și care corespund informațiilor cunoscute despre desfășurarea „reeducării” de la Pitești. Sublocotenentul de Securitate și-a format o echipă proprie de deținuți, aleși personal. După constituirea ei, i-a solicitat comandantului ca aceștia „să fie puși la diferite munci: ca bucătari plantoane de măturat pe sălile secțiilor, tăetori de lemne, bae, [...] magazia de pachete ale deținuților etc”³⁷. Ulterior, i-a atras atenția că „nimeni” dintre cadrele închisorii nu avea voie „să se atingă câtuși de puțin de acești oameni sau să le ordone ceva ci pur și simplu să i lase să facă ce vor să se introducă unde ei vor”³⁸. În scurt timp, oamenii lui Alexandru Vișinescu aveau să preia sarcinile uzuale ale gardienilor în secțiile controlate de ei. Conform lui Maromet, aceștia erau cei care îi scoteau pe deținuți „din secret la aer sau la cercetări de către Organele Securității sau când se ridicau acești deținuți plantoane trebuia să stea în secție și să vadă toate aceste operațiuni ca fiind oameni de încredere ai slt”³⁹.

Pentru a nu se amesteca în activitatea derulată de el, Alexandru Vișinescu le-a ordonat gardienilor „ca să-și mai vadă și de alte treburi iar pe secții să rămână acești deținuți de încredere toate acestea le făceau fără ordinul cuiva și fără nici o aprobare”⁴⁰. Ordinele lui Vișinescu au condus, după cum arată Maromet, la impunerea deținuților aleși în fața gardienilor penitenciarului și la știrbirea autorității acestora. Încercările lui Maromet de a-și restabili propria autoritate, dar și pe cea a subordonaților săi, s-au lovit de opoziția lui Vișinescu care i-a supus că măsurile acestuia îi „sunt dăunătoare lui și că el va raporta «Ștabului» acest lucru”⁴¹. Șeful Biroului inspecției participa inclusiv la stabilirea rațiilor alimentare pentru deținuți sau la repartizarea condamnaților la muncile administrative. În același timp, și-a luat în serios o altă misiune primită din partea lui Tudor Sepeanu, spionarea gardienilor prin intermediul deținuților săi⁴².

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem*, f. 91.

³⁹ *Ibidem.*

⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² *Ibidem.*

Drumul spre Râmnicu Sărat

În noiembrie 1952 sau în ianuarie 1953, Alexandru Vișinescu a fost transferat la Mislea, în funcția de șef al Biroului Inspecției⁴³. Mai multe documente îl portretizează drept „extrem de sever și complet lipsit de omenie față de arestate”, iar plăcerea lui era de a le „insulta și a teroriza, prin percheziții și interogatorii interminabile, pe deținutele cărora le adresa toate epitetele posibile”⁴⁴. Aurora Dumitrescu, arestată la vârsta de 16 ani, a menționat într-un interviu că la Mislea, pe lângă pedeapsa clasică, precum celebra „neagra” – adică izolarea celulară într-o cameră întunecoasă fără pat și saltea, cu rația alimentară redusă, „Vișinescu s-a purtat execrabil cu toate deținutele, bătaii, înjurături”. A mai subliniat că „el știa tot, el ordona tot”. Îl mai descrie pe Vișinescu ca având o fire suspicioasă și paranoică, suspectându-le pe deținute că furau ață din fabrica penitenciarului în care lucrau. Pentru a se convinge că nu furau sau nu ascundeau obiecte, Vișinescu le supunea pe deținute unor torturi umilitoare: „[Alexandru Vișinescu] ne dezbrăca pe toate în pielea goală, ne pune pe un culoar îngust și ne percheziționa, în frig, iarna. Ne făcea până și tușeu rectal să vadă dacă nu cumva am ascuns ață în fund. Iar când nu ne făcea tușeu, avea altă idee de geniu. Ne pune să sărim ca broasca, așa, în pielea goală cum eram, ca să ne cadă cică ața de unde am ascuns-o”. „A fost execrabil”, își amintește Aurora Dumitrescu despre comportamentul lui Alexandru Vișinescu la Mislea⁴⁵.

Aprecierile superiorilor săi despre Alexandru Vișinescu în perioada Jilava și Mislea sunt însă contradictorii. Ei erau mai degrabă interesați de aspectul practic al activității acestuia, materialul informativ obținut de la deținuți, nu și de modul prin care le obținea. Atâta timp cât mijlocul de procurare a informațiilor nu conducea la decesul neautorizat de superiori al unui deținut, nu avea cum să fie tras la răspundere pentru faptele sale. Tzvetan Todorov consideră că explicația pentru transformarea lui Vișinescu într-un „crud funcționar al represiunii” este una „politică și socială, nu psihologică sau individuală”⁴⁶, fiind o consecință a societății în care trăia. Desigur, acest lucru nu-l disculpă. De asemenea, faptele lui Vișinescu erau în epocă ceva comun, neconstituind o excepție. La aproximativ un an de la venirea lui la Mislea, Alexandru Vișinescu a fost transferat în cadrul aparatului central, la Serviciul „D” din MAI, noua denumire a Serviciului Inspecției. Motivul oficial indicat în dosarul său de cadre era: „pentru a fi sprijinit în muncă”. În această poziție, randamentul lui a fost cel mai slab, raportat la realizările celorlalți

⁴³ ANCSAS, fond Cadre, dosar V-94, f. 115, 141.

⁴⁴ Open Society Archives, Budapesta, fond 300 – 60 – 1, RFE Research Institute, Romanian Unit, Prisons Personnel, cutia 436, unitatea 5731/1955, f. 2. Acest document a fost identificat de Marius Stan, cel care ni l-a și pus la dispoziție. Îi mulțumesc cu această ocazie.

⁴⁵ Alexandru Căuțiș, *Interviu cu Aurora Dumitrescu*, în [www.kmkz.ro](http://www.kmkz.ro/de-pe-teren/interviu-dezvaluiri/aurora-dumitrescu-fosta-detinuta-in-puscariile-lui-visinescu-toti-securistii-cu-functii-de-conducere-sunt-un-mai-mare-sau-mai-mic-visinescu/), <http://www.kmkz.ro/de-pe-teren/interviu-dezvaluiri/aurora-dumitrescu-fosta-detinuta-in-puscariile-lui-visinescu-toti-securistii-cu-functii-de-conducere-sunt-un-mai-mare-sau-mai-mic-visinescu/>, accesat în septembrie 2014.

⁴⁶ Tzvetan Todorov, *Confruntarea cu extrema. Victime și tortionari în secolul XX*, traducere din franceză de Traian Nica. Humanitas, București, 1996, p. 121.

angajați din serviciu, după cum reiese dintr-o caracterizare din 18 decembrie 1954: „Lucrătorii operativi din centrală, aveau ca sarcină să ajute la punctarea și recrutarea unor informatori din țară. Lt. Vișinescu Alex. în timp de șase luni de zile nu a reușit să facă nici măcar un studiu asupra unui candidat pentru recrutare [subl. în original]”.

Cauza indicată era nivelul ideologic și politic slab, datorat faptului că Vișinescu „nu citește și nu studiază material de partid sau literatură”⁴⁷.

Alexandru Vișinescu la Râmnicu Sărat

În noiembrie 1954, Alexandru Vișinescu a fost numit șef al „problemei D” din penitenciarul Râmnicu Sărat, iar la 1 aprilie 1956 a fost „desărcinat” din funcție. Pretextul l-a reprezentat o reorganizare a Ministerului Afacerilor Interne (MAI), inclusiv a Securității. Aceasta nu a însemnat însă excluderea sa din structura aparatului polițienesc și nici măcar o retrogradare, după cum s-ar putea crede inițial. La aceeași dată, a fost numit locțiitor al comandantului din penitenciarul Râmnicu Sărat, iar la 30 iunie 1956 a fost promovat în funcția de comandant al penitenciarului⁴⁸. Numirea lui Alexandru Vișinescu s-a produs într-un moment cheie din istoria penitenciarului și cea a sistemului concentraționar: dezafectarea închisorii din Sighetu Marmăției și preluarea atribuțiilor ei de către cea din Râmnicu Sărat. De la această dată, Râmnicu Sărat va deveni un loc emblematic al spațiului concentraționar românesc, fiind destinat cu precădere „vârfurilor elementelor contrarevoluționare” și celor mai „periculoși dușmani ai regimului”⁴⁹ comunist. Alegerea lui Vișinescu pentru acest post este, de aceea, semnificativă. El a fost preferat unui alt ofițer de penitenciare, Costică Gălăvan⁵⁰.

Începând din iunie 1955, la Râmnicu Sărat au fost aduși unii dintre supraviețuitorii lotului Maniu de la Sighet, printre care și Ion Mihalache. În urma revoluției maghiare din octombrie-noiembrie 1956, la Râmnicu Sărat au ajuns și cei mai periculoși „dușmani ai poporului” din alte închisori: lideri ai partidelor istorice, foști miniștri din guvernarea Ion Antonescu, dar și preoți greco-catolici⁵¹. Tot aici a fost transferat și fostul lider comunist Vasile Luca. Spre deosebire de ceilalți deținuți, acesta a beneficiat de un tratament preferențial. Conform documentelor DGP, i s-a amenajat un atelier de tâmplărie în celulă, ocupându-se cu confecționarea de piese de domino⁵². Rolul penitenciarului Râmnicu Sărat ca loc de

⁴⁷ ANCSAS, fond Cadre, dosar V-94, f. 51.

⁴⁸ *Ibidem*, ff. 115-117.

⁴⁹ ACNSAS, fond Documentar, dosar 19, vol. I, f. 109.

⁵⁰ Mihai Burcea, Sidonia Bogdan, *Povestea spectaculoasă a ultimului martor al execuției lui Antonescu*, în *Romanialibera.ro*, <http://www.romanialibera.ro/exclusiv-rl/documentar/povestea-spectaculoasa-a-ultimului-martor-al-execuției-lui-antonescu-316701.html>, accesat în septembrie 2014.

⁵¹ Dumitru Lăcătușu, *Istoricul penitenciarului Râmnicu Sărat*, în A. Muraru (coord.), *Dicționarul penitenciarelor din România comunistă (1947-1977)*, Iași, Polirom, 2008, pp. 445-446.

⁵² AANP, fond Secretariat, dosar 1/1955, vol. IV, f. 243. Vasile Luca nu a fost singurul oficial comunist căzut în dizgrație care a ajuns la Râmnicu Sărat. La Râmnicu Sărat au mai fost închiși generalul Ion Eremia și ministru adjunct al Afacerilor Interne între 1953 și 1955, Ady Ladislau.

exterminare era conștientizat inclusiv de angajații Securității, iar cei aduși aici erau sortiți unei morți lente și solitare, dar sigure. În scopul exterminării sale, a fost trimis aici și doctorul Gheorghe Plăcișteanu, unul dintre iubiții Licăi Gheorghiu, fiica favorită a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, după cum reiese dintr-un document intern al Securității: „După condamnare, din ordinul conducerii MAI, dr. Plăcișteanu Gheorghe a fost trimis pentru executarea pedepsei la penitenciarul Rm. Sărat unde erau trimiși cei mai periculoși dușmani ai regimului nostru”⁵³.

Gheorghe Plăcișteanu a murit la 1 mai 1961, ca o consecință a neinternării lui în spital. Vinovat de moartea sa a fost considerat chiar comandantul Alexandru Vișinescu, dar fără a i se imputa acest lucru, deoarece, conform unui document al MAI, deținutul ar fi decedat oricum în timpul transportului, ca urmare a stării grave în care se afla⁵⁴.

O inventariere a categoriilor de deținuți politici de la Râmnicu Sărat a fost realizată chiar de către Vișinescu, la solicitarea Comisiei speciale de partid de pe lângă CC al PCR, care a funcționat între 1965 și 1968. Unul din scopurile ei a fost investigarea abuzurilor lui Alexandru Drăghici, ca ministru al Afacerilor Interne, împotriva unor foști membri ai Partidului Comunist, arestați în anii 1950. Alexandru Vișinescu își deschide raportul, intitulat „Notă în legătură cu unele probleme de la fostul penit. Rm. Sărat” și datat 4 noiembrie 1967, prin precizarea că în decembrie 1954 a fost numit lucrător operativ prim la Râmnicu Sărat, iar în aprilie 1956, fostul comandant a fost trecut în rezervă, „în urma unor aspecte negative în activitatea acestuia [...] comanda unității fiind predată mie”⁵⁵. Vișinescu indică următoarele categorii de deținuți închiși în perioada sa la Râmnicu Sărat: „foști conducători în guvernele burghezo-moșierești și în conducerile PNT și PNL”, „foști conducători ai diverselor organizații subversive”, „foste cadre de conducere după 23 august '944”, „foste cadre MAI după 23 august '944”, „foști conducători ai diverselor secte religioase”, „alte cazuri mai izolate.”. În această notă raport, Vișinescu oferă informații și despre „problemele administrative” ale închisorii. Astfel, la „spălătul rufelor (lenjeriei), pregătirea și servirea hranei, curățenie etc. era folosită o grupă de deținuți (15-20 deț.) de drept comun luați fie de la penit. Buzău fie de la Penit. Ploiești”.

Despre „dreptul la regimul alimentar, echipament și lenjerie, asistență medicală, cazarmament, plimbare”, Vișinescu precizează că „se acordau conform regulamentului privind regimul în LD”, iar dreptul deținuților la „cereri și reclamații [...] s-a acordat mai târziu”. În acest caz, a specificat că toate erau aprobate „de la caz la caz”, în funcție de dispozițiile DGP, MAI și ale Securității. Tot în acest raport, mai menționează că deținuții „nu aveau dreptul la: vorbitor cu familia, pachet, țigări, C.P., cărți, ziare”. Potrivit lui Vișinescu, celulele de detenție puteau fi vizitate de „conducerea Direcției Generale a Penitenciarelor, șeful

⁵³ ACNSAS, fond Documentar, dosar 19, vol. 1, f. 109.

⁵⁴ AANP, fond Secretariat, dosar 9/1957-1962, vol. III, f. 269-270.

⁵⁵ ACNSAS, fond Documentar, dosar 19, vol. 5, f. 204.

Serviciului Inspecției din Direcția Generală, șeful serviciului pază și regim, organele de securitate de pe linia «K», organele Procuraturii Militare (așa cum am raportat mai sus) și alte persoane care aveau delegați în acest sens”.

La Râmnicu Sărat, mai aveau dreptul să intre „Primul secretar al regiunii Ploiești și Primul secretar al raionului de Partid Rm. Sărat, care de fapt a și intrat odată sau de două ori nu-mi amintesc precis”. Alexandru Vișinescu își încheie raportul prin următoarea afirmație: „În general se punea problema păstrării conspirativității a deținuților ce sosseau depuși în penitenciarul Rm. Sărat”⁵⁶, lucru ce a și reușit în perioada respectivă.

Una dintre mărturiile despre detenția de la Râmnicu Sărat este cea a preotului iezuit Mihai Godó. Importanța ei rezidă în faptul că acesta a fost închis aici înainte de transformarea penitenciarului într-un loc destinat „dușmanilor celor mai înrăiți” ai regimului comunist. Ca atare, preotul iezuit este unul dintre puținii supraviețuitori care au surprins modificarea radicală a condițiilor de detenție de la Râmnicu Sărat și transformarea acestei închisori într-un „sanctuar al suferinței”. El a catalogat-o drept „cea mai severă închisoare din România” acelor ani, adică din perioada Gheorghiu-Dej a comunismului românesc. Potrivit acestuia, „cel care ajungea acolo fie își încheia pedeapsa și era un om liber, fie murea acolo. Acolo nu erai cruțat! Nici o amnistie, nici o bunăvoință!”⁵⁷. Informațiile sale permit o analiză comparativă a regimului aplicat deținuților politici înainte și după 1956, an de rezonanță pentru destinul recluzionar al Râmnicului Sărat. Preotul iezuit consideră în memoriile sale că „la început, viața noastră a fost destul de suportabilă. Era toamnă, încă nu venise frigul. Nu cunoșteam încă adevăratul gust al acestei închisori”, iar gardienii erau încă din cei vechi, purtându-se din acest motiv „foarte uman cu mine”⁵⁸. Mihai Godó a identificat drept moment al schimbării regimului Revoluția Maghiară din octombrie-noiembrie 1956, „când situația a devenit înfiorătoare. Chiar au transformat închisoarea Râmnicu Sărat în închisoare de exterminare”. El menționează despre acest aspect că, „deodată, închisoarea s-a sălbăticit”, fiind aduși și noi gardieni de la Jilava, care „au început apoi cu tortura pe termen lung, fără bătaie. Strictețea a devenit, deodată, mult mai mare”⁵⁹.

Primele semne despre noul regim au fost avertismentele ofițerului de serviciu, care i-a spus lui Mihai Godó „«De azi înainte nu mai stai pe marginea patului, ci stai pe scăunel. Dacă îndrăznești să te așezi pe marginea patului, vine pedeapsa»”⁶⁰. Această restricție a fost urmată de înrăutățirea alimentației⁶¹. Iarna, toate aceste restricții erau accentuate și de frigul care a fost unul dintre chinurile de

⁵⁶ ACNSAS, fond Documentar, dosar 19, vol. 5, f. 204-206.

⁵⁷ Mihai Godó, *Iezuit. Nu câinele comuniștilor. Surâsul nedeținutului*, traducere de Claudia Budău, prefată de Iulian Budău SJ, Oradea, Editura Ratio et Revelatio, 2014, pp. 135, 139.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 135.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 138.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 139.

⁶¹ *Ibidem*.

la Râmnicu Sărat și „care ținea din septembrie până în mai-iunie”⁶². Situația era cunoscută și de conducerea DGP, fără a remedia însă problema⁶³. Fostul deținut concluzionează că la Râmnicu Sărat „cel mai rău am suferit de pe urma frigului”. În timp ce deținuții erau îmbrăcați cu „două rânduri de zdrențe”, „gardienii din incintă purtau cojoace ca ale ceferiștilor. Erau complet echipați, cu cizme și căciuli de iarnă, și, în plus, își puneau deasupra niște pelerine mari de ceferist, căptușite cu blană de miel. Peste cizme, își mai puneau și «pantofi de elefant» (opinci)”⁶⁴. Mihai Godó se oprește în memoriile sale și asupra bățăilor aplicate deținuților. El leagă recurența acestora de intenția administrației penitenciarului de a afla discuțiile dintre deținuți. Cu acest scop, conducerea închisorii a introdus un informator într-o celulă, care cunoștea limbajul Morse. La finalul misiunii, acesta a predat o listă cu cei care corespundau prin Morse. Reacția administrației penitenciarului, al cărui comandant era Alexandru Vișinescu, a fost una extrem de dură: aplicarea unei bățai colective. „Și toată închisoarea, în mod special Borșa Ioan Ovidiu, a fost pedepsită crunt, în fiecare săptămână. A dispărut deodată din camera de deasupra, apoi a ciocănit din camera alăturată, dar numai cu vârful unghiei. Atunci mi-a transmis că a fost bătut îngrozitor de trei ori. Au fost bătuți toți cei care au tușit. Pedepsa a fost oribilă. Scoteau totul din cameră, nu mai rămânea înăuntru decât găleata, și trebuia să stai în picioare de la cinci dimineața până la zece seara. Apoi, aruncau înăuntru două scânduri pe care te puteai culca”⁶⁵.

În unele cazuri, bățăile erau și individuale. Preotul iezuit a menționat cazul lui Ion Mihalache, „care, pe data de 7 martie, pentru că a cerut audiență, a fost bătut atât de tare de un plutonier țigan, cu un ciocan de lemn cu care obișnuiau să verifice seara grilajul, încât a căzut la pat”⁶⁶. Potrivit altor informații memorialistice, cadrele penitenciarului în frunte cu Alexandru Vișinescu obișnuiau să intre peste deținuți în celule, să îi arunce de pe paturi. Loviturile preferate ale lui Alexandru Vișinescu erau cele cu biciul. De asemenea, pedepsele cele mai grave erau aplicate personal de acesta⁶⁷. Bățăile cu biciul nu era întâmplătoare, ci o consecință a îndoctrinării gardienilor, ce îi considerau pe „dușmanii poporului” doar „niște dobitoace fără suflete”⁶⁸. Pedepsele cele mai frecvente la Râmnicu Sărat constau în reducerea rației alimentare, și așa insuficientă, pentru o durată între 3 și 5 zile. Valentin Cristea a relatat în audierea lui din 19 noiembrie 2014 ce presupunea o astfel de sancțiune disciplinară.

⁶² Cicerone Ionițoiu, *Morminte fără cruce. Contribuții la cronică rezistenței românești împotriva dictaturii*, vol. III, accesibil online la adresa <http://www.procesulcomunismului.com/marturii/fonduri/ioanitoiu/morminte3/default.asp.htm>, accesat la 30 septembrie 2014.

⁶³ AANP, Fond Secretariat, dosar 1/1956, vol. I, f. 170.

⁶⁴ Mihai Godó, *op. cit.*, pp. 139-140.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 153.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 156.

⁶⁷ Vezi Ion Diaconescu, *Temnița, destinul generației noastre*, București, Editura Nemira, 1998, p. 249; Cicerone Ionițoiu, *Râmnicu Sărat. Desființarea celei mai odioase închisori: 13 aprilie 1963*, în „Memoria”, nr. 2-3/2006, p. 38.

⁶⁸ Rithy Panh, Cristophe Bataille, *Eliminarea. Povestea unui supraviețuitor din infernul khmerilor roșii*, București, Corint, 2013, p. 14.

El a fost pedepsit de două ori pentru motivul că a ciocănit în perete, cu scopul de a stabili un contact cu ceilalți deținuți. În cadrul unei sancțiuni de trei zile, deținutul primea două zile doar un castron cu apă caldă și o bucată de pâine pentru toată ziua. În cea de treia zi, regimul alimentar revenea la rația și proporția anterioară pedepsirii deținutului. Sancțiunea de cinci zile însemna că timp de două zile, deținutul primea același castron cu apă caldă și o bucată de pâine, a treia zi avea regim alimentar normal, după care urmau alte două zile de regim cu un castron cu apă caldă și o bucată de pâine⁶⁹.

O caracteristică a regimului concentraționar de aici, mai ales după anul 1955, a fost izolarea celulară a condamnaților. Pe toată durata detenției, fiecare condamnat a fost închis singur în una dintre cele 36 de celule ale închisorii, ceea ce a condus la apariția unei alte constante a detenției de la Râmnicu Sărat, suferința solitară a celor închiși, fără posibilitatea ca chinul și agonia lor să fie alinate de colegii de detenție. Izolarea deținuților de la Râmnicu Sărat atinge cote paroxistice. Niciun cadru al penitenciarului nu avea voie să intre singur în celula unui deținut. Întotdeauna se aflau două persoane. Evident, prin această măsură se urmărea neutralizarea oricărei posibilități de comunicare între deținut și angajații penitenciarului⁷⁰. Această izolare era aplicată și în momentul băii, când deținutul era dus de unul singur, astfel încât să împiedice orice posibil contact între condamnații de la Râmnicu Sărat⁷¹.

Inexistența asistenței medicale se numără și ea printre constantele regimului de la Râmnicu Sărat. Potrivit informațiilor memorialistice, oficianțul sanitar Boboc obișnuia să facă injecții deținuților direct prin pantaloni, iar puținele medicamente pe care le primeau condamnații erau împinse cu vârful cizmei pe sub ușă. Din când în când, Râmnicu Sărat, neavând un doctor propriu, era vizitat de un medic de la spitalul din localitate, un anume Grunberg, sau de la penitenciarul spital Văcărești, Aurel Dumitrescu⁷². Internarea într-un spital a unui deținut reprezenta un întreg carusel birocratic, întâlnindu-se situații când deținutul deceda până la finalizarea procedurilor administrative.

În documentele existente în dosarul profesional nu se menționează desigur nimic despre toate acestea. Referirile la regimul de la Râmnicu Sărat sunt redactate într-un limbaj funcțional și birocratic. Astfel de documente sunt o caracterizare a lui Alexandru Vișinescu din 24 decembrie 1957 și două referate de cadre din 25 februarie 1959 și respectiv din 14 mai 1965. Ultimul a fost redactat la doi ani de la dezafectarea închisorii. În caracterizarea menționată se indică faptul că în calitatea sa de comandant, Alexandru Vișinescu „se descurcă ușor în problemele muncii profesionale și reușește să aplice în practică prevederile regulamentare de specific și militare. Este exigent cu subalternii ia măsuri disciplinare asupra celor care comit abateri [subl. în original]”, iar „în activitatea sa a dovedit că are

⁶⁹ Procesul lui Alexandru Vișinescu, Audierea martorului Valentin Cristea, 19 noiembrie 2014.

⁷⁰ D. Lăcătușu, *Istoricul penitenciarului Râmnicu Sărat...*, p. 447.

⁷¹ Procesul lui Alexandru Vișinescu, Audierea martorului Valentin Cristea, 19 noiembrie 2014.

⁷² Cicerone Ionițoiu, *Morminte fără cruce....*

dezvoltată ura față de dușmanul de clasă și că privește cu mult simț de răspundere sarcina care i-a fost încredințată”⁷³.

În primul referat de cadre, el este apreciat ca un ofițer care „s-a dovedit exigent în aplicarea regimului la deținuții contrarevoluționari”⁷⁴. Această exigență a sa a fost semnalată și în foaia de notare din perioada 1 ianuarie 1957 – 1 aprilie 1958, consemnându-se sec faptul că „este curajos și hotărât manifestând atitudine fermă față de deținuții contrarevoluționari din penitenciar”⁷⁵. Această atitudine fermă avea să-i fie remarcată și în evaluarea din 1960-1961, perioadă în care a decedat la Râmnicu Sărat doctorul Gheorghe Plăcințeanu⁷⁶.

În referatul de cadre din 1965, se aprecia că în perioada „cât a muncit la penit. Rm. Sărat în calitate de comandant, a dovedit pricepere și orientare în aplicarea pazei și regimului deținuților, respectând regulamentele de specific [s. a.], obținând rezultate bune în muncă”⁷⁷.

Constatările seci din documentele existente în dosarul său profesional sunt întregite de caracterizările foștilor săi subordonați, care contribuie astfel la întregirea portretului lui Alexandru Vișinescu. Doi dintre aceștia, Alexandru Panțuru și Dumitru Rusu, îl descriu drept un om foarte aspru, care „n-avea credință, n-avea milă și nici suflet”. Primul îl încadra pe Alexandru Vișinescu în categoria gardienilor „câini”, alături de ofițerul politic și sanitarul Boboc. Din punct de vedere fizic, Vișinescu este portretizat în memorii ca „un om voinic, dezvoltat, nu gras, ciolănos”⁷⁸.

Alexandru Vișinescu – sfârșit de carieră

După desființarea penitenciarului Râmnicu Sărat, Alexandru Vișinescu s-a aflat pentru câteva luni la dispoziția DGP, în vederea identificării unui alt loc de detenție în care „competențele” sale să fie valorificate. În următoarea perioadă, a avut funcții de control în cadrul aparatului central al DGP, iar după aceea pe cele de loțiitor al comandantului la penitenciarul Ploiești, profesor șef la Școala de subofițeri de la Jilava și șef al secției Căscioarele, ce depindea de penitenciarul Jilava⁷⁹. La Ploiești, s-a aflat sub comanda locotenent colonelului Gheorghe Drăghici, fratele ministrului Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici. În urma rapoartelor redactate de comandantul penitenciarului Ploiești, a fost transferat în aparatul central și numit profesor la Școala de subofițeri de gardieni, recent înființată⁸⁰. În timpul prelucrării documentelor Plenarei din aprilie 1968, în urma căreia Alexandru Drăghici și-a pierdut toate funcțiile din partid și a fost indicat drept

⁷³ ACNSAS, fond Cadre, dosar V-94, f. 50.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 116.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 54v.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 62v.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 113.

⁷⁸ Dorin Ivan, *Experimentul Râmnicu Sărat*, Buzău, Editura Irineu Mihălcescu, 2005, pp. 113-114.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 16.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 14.

responsabil pentru o serie de abuzuri comise în anii lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, „maiorul Vișinescu Alexandru, locțiitor al comandantului Școlii de perfecționare subofițeri Jilava, a relatat că abuzuri în aplicarea regimului de detenție s-au comis și la penitenciarul Ploiești, în perioada când comandant era fostul lt. colonel Drăghici Gheorghe, fratele lui Drăghici Alexandru”⁸¹.

Faptul că Alexandru Vișinescu era un om resentimentar și vindicativ, nepierzând, de aceea, nici o ocazie să se răzbune, atunci când considera necesar, a fost sesizat de superiorii lui încă din primii săi ani de activitate, mai precis când era șef al Biroului Inspecției de la penitenciarul Jilava. Conform foii de notare din perioada 1 iunie 1951-1 iunie 1952, „în relațiile cu subalternii tov. Lt. Vișinescu a dat dovadă de neprincipialitate căzând dintr’o extremă în alta. Astfel fiind sancționat pentru faptul că a permis subalternilor să fumeze țigările confiscate dela deținuți a căzut în extrema de a cere subalternilor săi lucruri care nu puteau fi realizate în 4 ore [subl. în original]”⁸². Din funcția de profesor șef, Alexandru Vișinescu a fost destituit în urma unei „abateri de la morală”, comisă în perioada în care era comandant al penitenciarului Râmnicu Sărat și care a fost dezvăluită într-un articol apărut în *Scînteia* din 11 februarie 1970. În articolul *Copilul le păta biografia*, Cristina Goga, directoarea Casei de copii nr. 2 din București, a arătat că la acest centru se afla internat un minor abandonat de mamă, ca urmare a refuzului categoric al tatălui, militar de profesie, de a-și asuma obligațiile și îndatoririle parentale. După descoperirea acestui caz de către superiorii lui, Alexandru Vișinescu a fost îndepărtat din funcția de profesor șef și obligat să contribuie cu bani la creșterea fiului nedorit. Cazul lui Vișinescu a fost prelucrat în Consiliul de onoare al unității⁸³. În 1973 a fost transferat în structura Miliției, deținând diferite funcții în cadrul Inspectoratului Județean Ilfov de Miliție. Ultima poziție a lui Alexandru Vișinescu a fost cea de șef al Miliției Municipiului Giurgiu, între decembrie 1977 și aprilie 1978, din care a și fost trecut în rezervă⁸⁴. În cei 35 de ani de anonim, Alexandru Vișinescu s-a bucurat de pensia sa într-un bloc din centrul Capitalei. El a putut fi văzut după „deconspirarea” identității sale, plimbându-se prin centrul Bucureștiului, cu mâinile la spate, nepreocupat de faptele sale de la Râmnicu Sărat, care i-au adus un trist prestigiu. Descoperit de presă, s-a autodisculpat pentru crimele ce îi sunt azi imputate: a precizat că a exercitat o funcție⁸⁵. În prezent, este judecat de Curtea de Apel București pentru infracțiunea de crime împotriva umanității⁸⁶.

⁸¹ ACNSAS, fond Documentar, dosar 11754, f. 118.

⁸² ACNSAS, fond Cadre, dosar V-94, f. 43v.

⁸³ *Ibidem*, ff. 91-94.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 6.

⁸⁵ *Mânie. La 88 de ani, tortionarul Vișinescu dă cu pumnul ca în tinerețe...* în Gândul.info, <http://campanii.gandul.info/reportaj/manic-la-88-de-ani-tortionarul-visinescu-da-cu-pumnul-ca-in-tinerece-futu-ti-cristosu-ma-tii-sa-ti-lut-11180639>, accesat la 30 septembrie 2014.

⁸⁶ O primă variantă a acestui articol a fost publicată pe platforma online www.contributors.ro, putând fi consultată la adresa <http://www.contributors.ro/sinteze/biografia-unui-tortionar-alexandru-vi%C8%99inescu/>. Studiul de față este o variantă revizuită și adăugită cu noi informații de arhivă și consemnări de la Procesul lui Alexandru Vișinescu.

Biografia lui Alexandru Vișinescu era una relevantă pentru analiza parcursurilor profesionale și personale ale unor foști ofițeri ai represiunii comuniste din anii '50, proveniți din același mediu ca și el, dar și pentru a înțelege transformarea lor în personajele tenebroase descrise de literatura memorialistică sau, în unele cazuri, chiar de către documentele perioadei. În primul rând, la originea acestei metamorfozări se afla educația ideologică la care au fost supuși în timpul unor școli profesionale. Un rol esențial în devenirea lor l-au avut anumite personaje providențiale pentru parcursul lor ulterior, cum a fost Tudor Sepeanu în cazul lui Alexandru Vișinescu. Acesta a reprezentat pentru el autoritatea, tatăl surogat pe care nu l-a avut în copilărie. Pentru cei ca Vișinescu, transformarea lor în „funcționari cruzi ai represiunii” a fost o șansă de mobilitate socială, pe care, cel mai probabil, nu ar fi ar avut-o în alte condiții. Acești ofițeri au fost principalii beneficiari ai represiunii comuniste, ei devenind din simpli muncitori calificați sau necalificați adevărați „tehnicieni ai revoluției”, conform expresiei regizorului Rithy Pann. Nu în ultimul rând, cei ca Vișinescu refuză să conștientizeze rolul lor în represiunea comunistă, consolându-se prin afirmații că au exercitat o funcție, neasumându-și și ceea ce presupunea ea. Această funcție le-a conferit prestigiu și un anumit statut social în ierarhia comunistă, făcându-i să se simtă importanți.